

DE MEULDER, Maartje; MURRAY, Joseph J.; MCKEE, Rachel L. (2019).
The legal recognition of sign languages: Advocacy and outcomes around the world.
Bristol: Multilingual Matters. 352 p.

Aquest volum, editat per De Meulder, Murray i McKee, consta de divuit textos que relaten els processos, les estratègies i els agents implicats en la planificació de l'estatus de diferents llengües de signes (LS) al món. La majoria dels autors van participar en les campanyes i accions a favor del reconeixement que descriuen, ja sigui en qualitat d'activistes, acadèmics o assessors lingüístics. A més, cal esmentar que, per tal de garantir la representació de la perspectiva de les comunitats sordes, els editors d'aquest volum van requerir que almenys un dels coautors de cada capítol fos una persona sorda.

L'obra comença amb un pròleg dels editors on es defineix l'objecte del llibre i s'hi discuteixen aspectes comuns dels discursos al voltant del reconeixement legal de les LS. A més, es presenten els objectius més habituals de les campanyes, com ara el desig de protegir i promoure les LS, aconseguir un model educatiu bilingüe i assolir la plena accessibilitat a la informació. A banda d'això, al capítol que tracta la situació de Catalunya s'assenyala com a finalitat simbòlica veure la llengua reconeguda fent-ne servir el nom: LSC (*llengua de signes catalana*). Com s'explica a l'epíleg, la centralitat del concepte *reconeixement*, aspecte singular de les campanyes i de les lleis de les LS, té les seves arrels en les ideologies lingüístiques sobre la normativitat de la modalitat lingüística oral i en la necessitat de legitimar no només les LS, sinó també la seva condició com a autèntiques llengües.

Els divuit estudis de cas d'aquesta obra s'estructuren en quatre apartats. El primer, «Recent sign language laws», tracta dels processos que van conduir al reconeixement de les LS a Irlanda, Corea, Malta i Escòcia entre els anys 2015 i 2017. La segona part, «Implicit legal recognition», discuteix els casos de Turquia, el Japó, els Estats Units, Xile i França. S'adopta, en aquest cas, la distinció de De Meulder (2015) entre reconeixement explícit —a través de legislació específica que concedeix estatus lingüístic— i reconeixement implícit —a través de mesures d'accessibilitat i lleis de discapacitat. La tercera part, «Ongoing campaigns towards explicit legal recognition», presenta els casos d'Holanda, Itàlia i Noruega. En aquests territoris, el reconeixement de les llengües és implícit i està lligat fonamentalment a l'àmbit educatiu (dret a la instrucció en llengua de signes) i d'accessibilitat (com la disponibilitat de serveis d'interpretació). A Noruega, per exemple, el reconeixement es considera simbòlic perquè les mesures per garantir el dret a fer servir la llengua ja existeixen. Finalment, l'apartat «Implementation of sign languages laws» analitza el grau d'aplicació de la legislació aprovada a Àustria, Nova Zelanda, Islàndia, el Brasil, Ca-

talunya i Bèlgica. En general, l'increment de l'estatus de la llengua no es va traduir en drets pràctics orientats a resoldre les desigualtats lingüístiques, bé per manca de pressupost associat per desenvolupar les lleis (per exemple, a Catalunya), bé per falta de claredat sobre l'abast i la naturalesa del reconeixement (per exemple, a Bèlgica). Àustria és un cas paradigmàtic de la manca d'efectes derivats del reconeixement, ja que la llengua de signes austríaca va ser reconeguda en un article de la Constitució que remet a normes posteriors, però aquestes mai no es van desenvolupar. Els efectes positius del reconeixement, d'altra banda, es reflecteixen en la major visibilitat i acceptació pública de les LS i l'accés de les persones sordes a espais en els quals abans no participaven, com l'ensenyament. A tall d'exemple, a Islàndia i al Brasil la contractació de professors sords a la universitat es valora com una victòria simbòlica.

Les campanyes de l'activisme sord, iniciades majoritàriament als anys vuitanta i noranta del segle passat, presenten aspectes comuns, com ara la influència dels discursos d'emancipació i empoderament d'altres comunitats sordes, en especial de la nord-americana, i dels drets de les minories lingüístiques. Aquest caràcter transnacional també s'observa en la influència de la legislació prèvia d'altres LS —les lleis de Nova Zelanda, Hongria i Finlàndia, en particular, es van fer servir com a model en altres territoris— i de les campanyes dutes a terme en altres països. A més, la participació en trobades internacionals de persones sordes (per exemple, el festival Deaf Way), així com la investigació i la formació en i sobre les LS, van provocar un canvi d'actitud en les persones sordes vers les seves pròpies llengües, la qual cosa es va traduir en una lluita pel dret a fer-les servir i ensenyar-les als nens i nenes sords.

Aquest canvi de paradigma s'associa amb el caràcter dual de la sordesa (De Meulder, 2015); és a dir, els sords signants es consideren tant persones amb discapacitat com membres d'una minoria lingüística i cultural. En gran manera, aquestes dues visions de la sordesa tenen un impacte tant sobre els processos d'elaboració i negociació de les lleis com sobre l'aplicació de les mesures incloses en la legislació aprovada, especialment dins l'àmbit educatiu. En efecte, tots els capítols destaquen que, malgrat la legislació existent, la supervivència i la vitalitat de les LS es troba amenaçada a causa de la falta de transmissió intergeneracional i de l'augment global de la cirurgia coclear i de la denominada *educació inclusiva*. A més, la falta de professorat oïdor format en la LS corresponent provoca que els infants sords tinguin una exposició cada cop més reduïda a les LS. Això es tradueix en la dificultat dels alumnes sords de socialitzar-se en un entorn lingüístic ric i en el risc de créixer aïllats. Per això, el principal repte en tots els casos és la implementació de l'educació bilingüe. De fet, una de les especificitats que afecten el reconeixement de les LS té a veure amb el desig de protegir no només els drets lingüístics dels seus usuaris, sinó també el dret fonamental a comptar amb una llengua.

D'altra banda, la falta d'oportunitats educatives ha dificultat la participació de les organitzacions de persones sordes en els processos de negociació de qüestions relacionades amb la seva llengua i la seva educació. Això es deu tant a la seva falta de ca-

pital cultural i polític, com a l'exclusió dels representants de les persones sordes en alguns processos de redacció i discussió de les lleis (per exemple, Malta i Xile). En conseqüència, les normatives resultants no sempre es corresponen amb les expectatives de les comunitats sordes (algunes LS, com la xilena o la irlandesa, es reconeixen com a eina de comunicació, no com a llengües de ple dret). En el cas d'Irlanda, l'autor del capítol indica que la inclusió de la LS irlandesa en la llei no és un acte de reconeixement, sinó una mera constatació de la seva existència en una secció que conté referències a les tecnologies de suport i a la teràpia de la parla.

A més d'això, diversos capítols qüestionen el coneixement dels legisladors per prendre decisions sobre les LS i l'educació dels alumnes sords. Un exemple il·lustratiu es troba en la llei turca sobre persones amb discapacitat de l'any 2005, que declara que la LS turca serà creada per l'Associació de la Llengua Turca a fi de proporcionar l'educació i la comunicació als discapacitats auditius. Segons els autors, cap reforma posterior va incloure una correcció d'aquesta formulació, per tal d'aclarir que la llengua no necessita ser inventada per un grup de professionals oïdors.

Aquest tipus de conflictes es troben en la complexa intersecció dels discursos de les comunitats sordes (també diversos, cal dir-ho), les visions de la sordesa i les actituds vers la diversitat lingüística (tant signada com oral). Paral·lelament, la gestió del multilingüisme i les ideologies lingüístiques de cada territori determinen les aspiracions i les estratègies dels activistes pel que fa al reconeixement de les seves LS. Per exemple, en alguns estats les polítiques en relació amb les minories lingüístiques es defineixen en termes d'ètnicitat o territorialitat (per exemple, Àustria o Itàlia), exclouent-ne tant les comunitats de signants com els parlants de llengües no autòctones. En altres territoris, les comunitats sordes han pres com a model les lleis d'altres minories lingüístiques no signants, com les lleis de l'aranès a Catalunya, del sami a Noruega o del maori a Nova Zelanda. Per contra, a Turquia, França i Corea l'estratègia triada per l'activisme sord, atès l'estatus de llengua única de les respectives llengües nacionals, va passar per renunciar a enquadrar la seva lluita en el marc dels drets de les minories lingüístiques, adoptant en canvi el marc de l'accessibilitat sota el discurs dels drets de les persones amb discapacitat. Com s'esmenta al capítol que presenta la situació al Brasil, el repte més gran de la comunitat sorda és l'acceptació social de la seva visió de la sordesa. Dit d'una altra manera, la dificultat més gran de les persones sordes és imposar la seva visió legítima (Bourdieu, 1982).

Les qüestions mencionades són només algunes de les que suggereix la lectura comparada dels textos d'aquest llibre. Per això, es tracta d'una obra recomanable i una contribució necessària no només per analitzar les motivacions i les estratègies dels agents implicats en els processos d'intervenció sobre les LS, sinó també per reflexionar de manera crítica sobre els diversos mecanismes de reproducció de les relacions de poder (en què intervé la llengua) i els seus efectes, específicament a l'hora de mantenir l'hegemonia oralista/oient. N'és un exemple revelador que l'aprenentatge de les LS sigui una possibilitat per a molts oïdors (que, fins i tot, podran beneficiar-se d'aquest coneixement al mercat de treball com a professors o intèrprets), però encara no estigui garantit en l'educació dels infants sords. Això connecta amb qüestions in-

teressants i menys discutides, com ara a qui pertanyen les LS o qui hauria de capitalitzar els beneficis de la seva mercantilització.

Raquel VEIGA BUSTO
Universitat Pompeu Fabra

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

BOURDIEU, Pierre (1982). *Ce que parler veut dire: L'économie des échanges linguistiques*. París: Fayard.

DE MEULDER, Maartje (2015). «Sign language recognition: Tensions between specificity and universalism in international deaf discourses». A: FRIEDNER, Michele; KUSTERS, Annelies (ed.). *It's a small world: International deaf spaces and encounters*. Washington, DC: Gallaudet University Press, p. 160-172.